

Sygn. akt VIRCa 364/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2014 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie VI Wydział Cywilny Rodzinny w składzie:

Przewodniczący: SSO Lech Dłuski

Sędziowie: SO Elżbieta Schubert

SR del do SO Arkadiusz Rokicki (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Greifenberg-Krupa

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2014 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. B.**

przeciwko **T. B.**

o ustalenie, że obowiązek alimentacyjny wygaś

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Mrągowie VII Zamiejscowy Wydział Rodzinny i Nieletnich z siedzibą w Biskupcu

z dnia 25 października 2013 roku

sygn. akt VII RC 193/13

uchyla zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach za II instancję.

Sygn. akt VI RCa 364/13

UZASADNIENIE

Powód A. B. domagał się stwierdzenia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej T. B. w wysokości 400 zł miesięcznie, ustalonych wyrokiem Sądu Rejonowego w Biskupcu z dnia 26 listopada 2010r., w sprawie III RC 142/10. W uzasadnieniu swojego żądania podniósł, że małżeństwo stron rozwiązane zostało przez rozwód bez orzekania o winie. Obowiązek alimentacyjny powoda wygaś zgodnie z art. 60 § 3 k.r.o., albowiem od uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu upłynęło 5 lat. W ocenie powoda nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające przedłużenie obowiązku alimentacyjnego

Pozwana T. B. pismem z dnia 28 maja 2013r. wniosła o przedłużenie terminu wypłaty alimentów zasądzonych na jej rzecz od powoda. Następnie w odpowiedzi na pozew domagała się oddalenia powództwa w całości.

Sąd Rejonowy w Mrągowie VII Zamiejscowy Wydział Rodzinny i Nieletnich z siedzibą w Biskupcu, wyrokiem z dnia 25 października 2013r. powództwo oddalił.

Sąd ten ustalił, że strony zawarły związek małżeński w dniu (...)r. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 26 maja 2008r. małżeństwo stron rozwiązane zostało przez rozwód bez orzekania o winie. Sąd ten ponadto zasądził na rzecz pozwanej alimenty w kwocie po 200 zł miesięcznie. Następnie Sąd Rejonowy w Biskupcu wyrokiem z dnia 26 listopada 2010 r. podwyższył alimenty zasądzone od A. B. na rzecz T. B. do kwoty po 400 zł miesięcznie. Powód utrzymywał się wówczas z emerytury w kwocie 2.597 zł. Zamieszkiwał sam w mieszkaniu w H.. Za mieszkanie płacił 621 zł miesięcznie, za energię elektryczną - 50 zł miesięcznie, za gaz - 100 zł miesięcznie. Leczył się na nadciśnienie. Na leki wydawał po 100 zł miesięcznie. Spłacał pożyczkę w wysokości 5.000 zł w ratach po 500 zł miesięcznie. Pozwana zamieszkiwała z matką w B.koło B.. Matka pozwanej utrzymywała się z renty w kwocie po 800 zł miesięcznie. T. B. otrzymywała w tamtym czasie emeryturę w kwocie po 790 zł miesięcznie. Za energię elektryczną płaciła 56 zł miesięcznie, gaz - 45 zł miesięcznie, opał - 3.080 zł rocznie. Leczyła się z powodu cukrzycy, nadciśnienia tętniczego, niewydolności wątroby, przewlekłego zapalenia błony śluzowej przełyku i żołądka, zwyrodnień wielostanowych. Przebyła operację i endoprotezoplastykę. Za leki płaciła 300 zł miesięcznie. Dwa lub trzy razy w miesiącu jeździła do lekarza na badania i konsultacje. Koszt jednego wyjazdu wynosił 32 zł. Zaciągnęła pożyczkę na zakup opału w kwocie 1.500 zł. Obecnie powód ma 65 lat. W dalszym ciągu mieszka w H.. Jest właścicielem mieszkania o powierzchni 49 m². Utrzymuje się z emerytury w kwocie 2.841,64 zł miesięcznie. Leczy się w związku z wadą wzroku i na miażdżycę. Na leki wydaje około 300 zł miesięcznie. W związku ze stanem zdrowia, powodowi przyznano w 2011r. umiarkowany stopień niepełnosprawności. Płaci czynsz za mieszkanie w wysokości 599,69 zł miesięcznie. Opłata za energię elektryczną wynosi 132,13 zł co drugi miesiąc, za telefon i Internet - 250 zł miesięcznie, abonament RTV - 201,40 zł rocznie, składkę na dobrowolne ubezpieczenie - 300 zł miesięcznie. Od 2010r. spłaca ponadto roczne raty za mieszkanie. W 2013 88,50 zł kwartalnie, telewizję kablową - 73 zł. Ponadto od listopada 2011r. spłaca pożyczkę w kwocie 300 zł miesięcznie. Od 2010r. spłaca ponadto roczne raty za mieszkanie. W 2013r. zapłacił z tego tytułu 6.201,51 zł. W kolejnych dwóch latach wpłata zgodnie z planem ma wynosić 5.931, 88 zł oraz 5.662, 25 zł. Ostatnia rata ma zostać spłacona w 2015 r. W czerwcu 2013 r. zakupił lekarstwa za kwotę 136,24 zł. Sąd I instancji ustalił także, że pozwana ma obecnie 67 lat. W dalszym ciągu mieszka z matką w B.koło B.. Utrzymuje się z emerytury. Obecnie świadczenie to wynosi 906,50 zł. Dodatkowo otrzymuje z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w B.zasiłek pielęgnacyjny w kwocie 153 zł miesięcznie. Jej matka pobiera emeryturę w kwocie 870 zł miesięcznie. Pozwana leczy się na cukrzycę, nadciśnienie i nietrzymanie moczu. W 2011r. dwukrotnie przebywała w Szpitalu w B.na Oddziale (...). Kolejny raz przebywała w Szpitalu w 2013 r., również na Oddziale (...). W 2012 r. przeszła zabieg endoprotezoplastyki lewego stawu biodrowego. W 2013 r. była leczona na Oddziale (...) Szpitala w B.i wymieniła szkła korekcyjne w okularach. Pozwana ponosi połowę opłat za dom. Jej należność za prąd wynosi ponad 170 zł miesięcznie. Pozwana zaciągnęła kredyt w kwocie 2.000 zł na opał.

Sąd I instancji za podstawę swego rozstrzygnięcia przyjął przepisy art. 60 § 1 k.r.o. i art. 60 § 3 k.r.o. Uznał, że skoro małżeństwo stron rozwiązano bez orzekania o winie, to zatem podstawą ustalenia obowiązku alimentacyjnego na rzecz pozwanej był art. 60 § 1 k.r.o. Wyrok rozwodowy uprawomocnił się w dniu 17 czerwca 2008r., w związku z tym pięcioletni termin, o którym mowa w art. 60 § 3 k.r.o. upłynął z dniem 17 czerwca 2013r. W ocenie Sądu I instancji poza sporem w niniejszej sprawie była okoliczność, że pozwana znajduje się w niedostatku. Mając bowiem na uwadze stan jej zdrowia, różnego rodzaju dolegliwości oraz związane z tym częste pobyty w szpitalu, doszedł do wniosku, że środki jakimi dysponuje pozwana nie są dostateczne do samodzielnego utrzymania. Pobyty w Szpitalu w 2011 r., w 2012 r. oraz ostatni do 14 czerwca 2013 r. wynikają ze złego stanu zdrowia pozwanej. Pozwana otrzymując wyłącznie emeryturę oraz zasiłek pielęgnacyjny nie byłaby w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb. Jej dochody w wysokości 1.059,50 zł miesięcznie, przy wydatkach na lekarstwa, codzienne utrzymanie, odzież, obuwie, energię, opał, wodę, ubezpieczenie, poprawę stanu zdrowia i inne, są niewystarczające. W tej sytuacji, w ocenie Sądu Rejonowego, pozwana ma prawo oczekiwać pomocy od pozwanego również i z tego względu, że strony pozostawały we wspólnym pożyciu kilkadziesiąt lat i wychowały razem troje dzieci. Stan zdrowia pozwanej pogarsza się, o czym mogą świadczyć częste pobyty w Szpitalu w ciągu ostatnich dwóch - trzech lat. Powód ma również duże wydatki, związane ze spłatą mieszkania, kosztami utrzymania lokalu, swojego leczenia oraz utrzymania. Jednak gdyby był w skrajnie trudnej sytuacji finansowej mógłby czasowo ograniczyć lub wyłączyć pewne wydatki takie jak np. należność za telefon, Internet czy TV kablową. Ponadto wysokość świadczenia emerytalnego powoda rośnie znacznie szybciej niż wysokość

świadczenia emerytalnego pozwanej. Stan jej zdrowia pogarsza się. Pozwana oczekuje na kolejny zabieg wstawienia endoprotezy. W ciągu ostatnich trzech lat kilkakrotnie przebywała w Szpitalu. Orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje na to, że wyjątkowymi okolicznościami, o których mowa w art. 60 § 3 k.r.o., są nie tylko nagłe zdarzenia – wypadki powodujące kalectwo, ale również niektóre choroby, wywołujące silny rozstrój zdrowia (np. prowadzące do poważnych operacji) - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 03 września 1998r., w sprawie CKN 1029/97 - LEX nr 1215906. Dolegliwości pozwanej wykraczają poza typowe dolegliwości i choroby związane z wiekiem, w którym się znajduje. W tej sytuacji pozwana wykazała istnienie wyjątkowych okoliczności w rozumieniu art. 60 § 3 kro, które uzasadniają trwanie obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej i z tego względu powództwo zostało oddalone.

Od powyższego orzeczenia apelację wniósł powód, który zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 60 § 3 k.r.o. poprzez błędną jego wykładnię prowadzącą do wniosku, iż niedostatek pozwanej stanowi o podstawie do przedłużenia obowiązku alimentacyjnego,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 60 § 3 k.r.o. poprzez błędne przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie nie istnieją podstawy do stwierdzenia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego,
3. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 60 § 3 k.r.o. poprzez oddalenie powództwa pomimo wykazania przez powoda podstaw wygaśnięcia obowiązku, a szczególności błędne uznanie, iż przedłużenie obowiązku alimentacyjnego jest dopuszczalne również na zarzut pozwanego zgłoszony w sprawie, podczas gdy dla skuteczności wystąpienia z takim żądaniem koniecznym jest wniesienie powództwa,
4. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na bezzasadnym ustaleniu, iż po stronie pozwanej zachodzą wyjątkowe okoliczności uzasadniające przedłużenie obowiązku alimentacyjnego,
5. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na bezzasadnym ustaleniu, iż wystąpienie ewentualnych wyjątkowych okoliczności nastąpiło jeszcze przed upływem 5 – letniego okresu wymaganego przez ustawę,
6. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie przez Sąd rozpatrujący sprawę okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia: strony pozostawały z powodu pozwanej w separacji faktycznej na 10 lat przed rozwodem, istnieją inne osoby zdolne do alimentacji pozwanej, co również winno być wzięte pod uwagę przez Sąd orzekający,
7. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie w toku ustalania miesięcznych kosztów utrzymania pozwanej faktu, iż w tych kosztach partycypuje również jej matka, z którą zamieszkuje,
8. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i uznanie, iż sytuacja pozwanej, kilka pobyków w szpitalu w ciągu ostatnich lat, a także jej dolegliwości świadczą o silnym rozstroju zdrowia, co w efekcie doprowadziło do błędnego ustalenia, iż w sprawie zaszły wyjątkowe okoliczności, o których mowa w art. 60 § 3 k.r.o.

W związku z powyższym powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa o stwierdzenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego ciążyącego na powodzie względem pozwanej, zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego lub ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sadowi I instancji.

Pozwana, w odpowiedzi na apelację wniosła, o przedłużenie terminu wypłaty alimentów zasądzonych na jej rzecz.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Niezależnie od zarzutów zawartych w apelacji, Sąd Okręgowy uznał, że stwierdzone uchybienia Sądu I instancji skutkowały koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Otóż pozwana pismem z dnia 28 czerwca 2013r. (k. 7) domagała się przedłużenia terminu wypłaty alimentów zasądzonych na jej rzecz, wskazując w uzasadnieniu, że zachodzą wyjątkowe okoliczności wskazane w art. 60 § 3 k.r.o. niezbędne do przedłużenia wskazanego tam terminu. Również ustosunkowując się do żądania powoda w odpowiedzi na pozew podniosła, że wystąpiła do sądu z pozwem o wydłużenie wypłaty alimentów na rzecz jej osoby. Sąd Rejonowy pominął zupełnie opisane powyżej żądanie i nie rozstrzygnął o nim w sentencji zaskarżonego orzeczenia. Biorąc pod uwagę fakt, że powyższe żądanie zgłoszone zostało w terminie określonym w art. 204 k.p.c., powinno ono zostać potraktowane jako pozew wzajemny i stosowne rozstrzygnięcie powinno być zawarte w wyroku. Słusznie powód wskazał w uzasadnieniu apelacji, powołując się uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1970r., w sprawie III CZP 109/69, że przedłużenie obowiązku alimentacyjnego może nastąpić jedynie w drodze odrębnego powództwa lub ewentualnie wniesienia powództwa wzajemnego w toku sprawy o wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego. Jednocześnie przedłużenie takie wymaga pozytywnego orzeczenia w sentencji wyroku. Biorąc pod uwagę powyższe uwagi Sąd Okręgowy uznał, że pomijając żądanie powódki Sąd I instancji nie rozpoznał w tym zakresie istoty sprawy. W zaskarżonym wyroku Sąd Rejonowy, pomimo wniesienia pozwu wzajemnego, orzekł jedynie o oddaleniu żądania w zakresie ustalenia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego powoda. Takie rozstrzygnięcie budzi poważne wątpliwości interpretacyjne, gdyż nie wynika z niego, czy zamiarem Sądu było również przedłużenie obowiązku alimentacyjnego w trybie art. 60 § 3 k.r.o. Podkreślenia wymaga fakt, że orzekając o przedłużeniu tego obowiązku Sąd powinien co do zasady wskazać w sentencji wyroku czas, na jaki ten obowiązek został przedłużony.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd I instancji dokona ponownej oceny materiału dowodowego i rozstrzygnie zarówno o żądaniu powoda, jak również co do zasadności pozwu wzajemnego o przedłużenie obowiązku alimentacyjnego.

Niezależnie od powyższych zarzutów Sąd II instancji stwierdził, że ogłoszenie zaskarżonego wyroku nastąpiło z naruszeniem terminu określonego w art. 326 § 1 k.p.c. W związku z tym, że zamknięcie rozprawy nastąpiło w dniu 08 października 2013r. zaskarżony wyrok powinien zostać ogłoszony najpóźniej w dniu 22 października 2013r.

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., należało zaskarżony wyrok uchylić i sprawę przekazać Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu za obie instancje.